

PAREKORIK GABEKO FABRIKA

Balmaseda Erdi Aroan sortu zen merkataritza-gune gisa, artilearen ibilbidean baitzegoen. Gaur egun, industria-ondarearen adibide nabarmenak daude hiribilduan.

Bereziki azpimarratzekoa da La Encartada Fabrika-Museoa, erreferentziazkoa baita Europako industria-eta kultura -baliabideen artean.

> La Encartada Fabrika-Museoa

Balmasedako kanpoaldean, Burgosera doan errepidearen bihurgune batean, Euskal Herriko ondare-industrialaren bitxietako bat dago: **La Encartada Fabrika-Museoa**.

La Encartada SA 1892an sortutako ehun-fabrika izan zen, eta 100 urtez egon zen martxan. 5 indianok - Mexikon aberastu ziren bizkaitar emigranteak- jarri zuten kapital soziala; haietako 3 Balmasedakoak ziren. Fabrikan, artilea lantzen zen eta hainbat artikulua egiten ziren, besteak beste txapelak -produktu nagusia-, mantak eta oihalak, eskularruak, bufandak, biserak, buru-berokiak eta, nola ez, matazak eta harilak.

Lantegiaren inguruan langile-kolonia txiki bat garatu zen, La Encartadan lan egiten zuten familientzako etxebizitzekin eta kapera-eskola batekin. Auzune berean baratze batzuk eta zuzendariaren etxea zeuden, jada desagertuta dagoena.

La Encartada Fabrika-Museoa

La Encartada Fabrika-Museoaren balio nagusietako bat da bere **makina-bilduma paregabea**, Ingalaterrakoak

dira gehienak, XIX. mendearen amaierakoak eta XX. mendearen hasierakoak. Bere horretan gorde dira lantegiaren irudia eta dotazio teknologikoa urteetan zehar, adibidez, oso-osorik mantentzen dira ekoizpen-prozesuaren elementu guztiak, lehengai gordin jasotzen denetik, paketatzeko eta bidaltzeko prozesura arte. Osotasun tekniko hori eta kontserbazio-egoera bikaina direla-eta, La Encartada bisita dezakegun parekorik gabeko esparrua da.

La Encartada Fabrika-Museoa

2007z geroztik, Bizkaiko Foru Aldundiak kudeatutako museo industrialia izan da La Encartada Fabrika-Museoa. Bisitaldiak Iberiar Penintsulako iraultza industrialaren hasierako garaietara eramaten gaitu; horren adierazle dira, besteak beste, fabrikaren eraikina, makinak eta

langile-kolonia. 2019an, ERIH (European Route of Industrial Heritage) industria-ondarearen Europako sareak "Anchor Point" (aingura-leku) saria eman zion La Encartada Fabrika-Museoari, haren garrantzia eta ondare-balio bikainak aitortzeko.

➔ La Encartada bisitatu ondoren, ez galdu **Balmasedan** paseatzeko eta bazkaltzeko aukera. **Bizkaiko hiribildurik zaharrena** izanik, monumentu-multzo izendatu zuten bertako hirigune historikoa 1996an. Gaztelaren eta Kantauri itsasoko portuen arteko leku estrategikoan egonik, Bizkaiko merkataritza-gune garrantzitsuenetako bat izan zen aspaldi batean. Erdi Aroko kale-egituraren zati handi bat bere horretan mantendu du 1199ean hiribildu izendatu zutenetik. Ondare historiko nabarmena dago alde zaharrean; besteak beste, Zubi Zaharra eta San Severino plaza.

Bizkaiko hiribildurik zaharrena

➔ Erdi Aroko kaleetan barrena ibiltzeaz gain, **gatzeluko muinora** igotzea proposatzen dizugu. Haranaren gaineko kokapen estrategikoagatik, hiribildua erabat inguratzen zuen gotorleku harresitu bat eraiki zuten muinoan XIII. mendean. Gaur egun, errealitate birtualari esker, denboran bidaiatu, eta zure begiekin ikusi ahalko duzu Balmasedako gatzeluaren muinoa eta hirigune historikoa nola itzultzen diren bizitzara hainbeste mende geroago.

Balmasedako alde zaharra

NAHITAEZKOAK

La Encartada Fabrika Museoa

ibilbidearen harribitxia da. Ehun urtetik gorako kokagunea da, eta, 1892an sortu zutenetik harik eta 1992an itxi zuten arte, artilezko puntu-lanak egiten zituzten bertan. Fabrikak ez du parekorik Europako industria-ondarean eta, 2007an, museo bihurtu zuten. Bisitaldiak iraultza industrialaren hasierako garaietara eramaten gaitu. Europa osoan 100 urtetik gorako ehungintzako teknologia-bildumarik onena du La Encartadak, bere horretan gorde baitira lantegiaren makinak eta dotazio mekanikoa gaur egunera arte. Mendeurrena bete duen beste industria-multzo batek ere ez dio kontserbazio- eta osotasun-maila horri eutsi leku berean, fisionomia berarekin, makina eta tresna berberekin.

Balmedako Historiaren Museoak

Bizkaiko lehen hiribilduaren historiarekin loturik dauden artelanen, liburuen, agirien eta antzinako objektuen bilduma bikaina du. Iraganaren aztarnak, hala nola usadioek eta ohiturek, Balmedako bilakaera historikoa eta idiosinkrasia hobeto ulertzen laguntzen digute.

Ibili zaitez **Balmedako** Erdi Aroko kaleetan zehar XV. mendean bazeunde bezala. Bisita gidatu honetan, Zubi Zaharra zeharkatuko dugu, alde zaharreko mugarrak bisitatuko ditugu eta gaur egun desagertuta dauden bazterrak antzemango ditugu, hala nola Pikoen Etxea edo gaztelua. Errealitate birtualeko betaurrekoei esker, leku hauek bizia hartuko dute berriz ere, eta herriko antzinako biztanleek ikusi zituzten bezala azalduko zaizkigu. Erreserbatu bisitaldia turismo-bulegoan.

Era berean, **Kadagua ibaiaren ibilbideari** ekiteko abiapuntu aparta da Balmeda. Kadaguari buruz berba egiten dugunean Enkarterri etortzen zaigu burura, nahitaez Ibaiaren urak eskualdeko historiaren lekuko eta eragile izan dira mendeetan zehar: merkatariak eta erromesak agurtu zituzten aspaldi batean, gorritz tindatu ziren Erdi Aroan eta sekulako jauregiak eta luxuzko etxeak eraiki ziren bere ertzean zehar geroxeago. Sekretuz, xarmaz eta naturaz beteriko ibilbide batean barrena gidatzen gaituzte gaur egun.

Santa Klara komentua 1675. urteko multzo arkitektoniko bat da, erabat zaharberritua izan dena. Barruan, San Roke hotela, irakaslearen antzinako etxea eta eliza bat daude. Azken honetan dago Balmedako Pasio Bizidunaren Interpretazio Zentroa, stituye un conjunto arquitectónico integrado por un convento restaurado para albergar en su interior al hotel San Roque, una preceptoría y una iglesia. Es en esta última donde se ha establecido el Centro de Interpretación de la Pasión Viviente de Balmeda.

Mendizalea bazara, nahitaezko helmuga da Enkarterriko tontorrik ospetsuena eta Bizkaiko ederrenetako bat den **Kolitza mendia**. 879 metroko garaiera du, eta Balmedako eta inguruko haranetako 360 graduko panoramika ikusgarria eskaintzen digu. Bizkaiko bost deiadar mendietako bat da. Garai batean, tontorrean sua piztu eta turuta jo ohi zuten Gernikako Batzar Nagusietara deitzeko.

NOLA IRITSI

Bilbotik iristeko modurik erosoena autoz joatea da Kadaguako korridoretik (BI-634). Ibilbideak 30 minutu inguru irauten du.

Autoz

Balmaseda

[43.193471, -3.193503]:

<https://maps.app.goo.gl/vyQFEYDX14avkDdN67r>

La Encartada Fabrika-museoa

[43.176862, -3.212290]:

<https://maps.app.goo.gl/BfGU8Zp4trpYbk8y9>

Trenez

Balmaseda

[43.196255, -3.190118]:

<https://www.renfe.com/es/es/cercanias/cercanias-am/horarios>

Autobusez <https://www.bizkaia.eus/es/web/bizkaibus/lineas>

BIZIKLETEN ALOKAIURUA ETA TXANGOAK:

Beroutes <https://beroutes.com/>

Urgebi Bikes <https://www.enkarterribike.com/>

NON JAN?

Ba al zenekien Balmasedan dasta dezakezun plater tipikoena industriarekin lotuta dagoela? Lurrun-trenak Balmasedatik hara-hona zebiltzan garaian du jatorria. Ordu hartan, FEVE Trenbide Estuko Burdinbideen tailer nagusia herrian bertan zegoen. Antza denez, langileek beraiek asmatu zuten trenbideko "lapikoa" edo "putxera" ospetsua. "Chubesqui" delako berogailu txiki bat zen, trenean eltzekari gozagarriak egiteko eta, jakina, bero jateko aukera ematen zuena, galdarako lurruna aprobeztatuz.

Putxeraren erabilera laster zabaldu zen, eta tren-enpresak akordio bat egin omen zuen lurrun-galdarak ekoizten zituen korporazioarekin, makinetan putxerak behar zuen lurruna ateratzeko moduko zipotz bana instala zezaten. Tradizioa urtero ospatzen da urriaren 23an, San Severino egunean, baina ez dugu aitzakiarik behar beste edozein unetan ere jaki honetaz gozatzeko herriko jatetxeetan.

GOMENDIOAK

Eraman oinetako erosoak ibiltzeko.

Errespetatu ingurumena, bertako bizilagunak eta animaliak.

Gozatu naturaz zaratarik egin gabe eta presarik gabe.

Autoz bazoaz, gogoratu txirindulariek eta oinezkoek lehenetasuna dutela.

Errespetatu zirkulazioaren arau orokorrak.

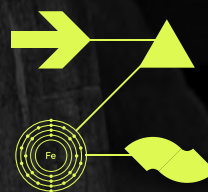
Kontuz ibili, batez ere tunelak eta zubibideak zeharkatzean.

Bizikletaz bazoaz, erabili beti kaskoa eta ibili kontu handiz ibilgailuekin partekatutako tarteetan.

LORTU INFORMAZIO GEHIAGO: www.visitenkarterri.com

JATORRIA; MENDIA,
BURDINA ETA ITSASOA
EL ORIGEN; MONTAÑA,
HIERRO Y MAR

www.visitenkarterri.com

Euskadi, anzolana, bien común

EUSKADI
BASQUE COUNTRY

Basque
INDUSTRIAL
TOURISM

Bizkaia
foru aldundia
diputación foral

IRON RIVER
FORO INDUSTRIAL
DIPUTACION FORAL

enkartur
www.visitenkarterri.com